



Šifra učenca:

**Državni izpitni center**



N 0 9 2 6 3 1 3 1

NAKNADNI ROK



**Ponedeljek, 1. junija 2009 / 60 minut**

*Dovoljeno gradivo in pripomočki: Učenec prinese modro/črno nalivno pero ali moder/črn kemični svinčnik. Učenec dobi en obrazec za točkovanje.*

**NACIONALNO PREVERJANJE ZNANJA**

**ob koncu 3. obdobja**

### NAVODILA UČENCU

Natančno preberi ta navodila.

Prilepi kodo oziroma vpiši svojo šifro v okvirček desno zgoraj na tej strani in na obrazec za točkovanje.

Piši čitljivo. Če se zmotiš, napačni odgovor prečrtaj in pravilnega napiši na novo. Ne uporablaj korekturnih sredstev.

Nečitljivi zapisi in nejasni popravki se ovrednotijo z nič (0) točkami.

Če se ti zdi naloga pretežka, se ne zadržuj predolgo pri njej, temveč začni reševati naslednjo.

K nerešeni nalogi se vrni kasneje. Na koncu svoje odgovore še enkrat preveri.

Zaupaj vase in v svoje zmožnosti.

Želimo ti veliko uspeha.

*Preizkus ima 16 strani, od tega 2 prazni.*

PRAZNA STRAN

## ŽIVLJENJE V SKUPNOSTI: NAROD, DRŽAVA

### 1. naloga

- a) Ljudje se lahko vključimo v različna združenja, v katerih zasledujemo posebne interese in cilje. To so na primer športna društva, kulturne organizacije, dobrodelne ustanove, verske skupnosti itd. Katere svoje interese zasledujemo v dobrodelni ustanovi?

*Obkroži črko pred pravilnim odgovorom.*

- A V dobrodelni ustanovi si prizadevamo za pridobivanje zastoj obleke in hrane zase.
- B V dobrodelni ustanovi si prizadevamo predvsem za osebne koristi od sočlanov.
- C V dobrodelni ustanovi si prizadevamo predvsem za pomoč soljudem v stiski in nesreči.

- b) Na črto napiši ime mednarodne dobrodelne ustanove, ki jo poznaš.

\_\_\_\_\_

	2
--	---

### 2. naloga

Utemelji, zakaj člani društev, klubov, organizacij in interesnih dejavnosti tvorijo sekundarne družbene skupine.

*Odgovor napiši na črto.*

\_\_\_\_\_

	1
--	---

## DRUŽINA

### 3. naloga

Ugotovi po eno značilnost družin na slikah 1 in 2.

Odgovora napiši na črti pod slikama.

a) Slika 1



(Vir: <http://images.google.si/>.)

b) Slika 2



(Vir: <http://images.google.si/>.)

---



---

	2
--	---

### 4. naloga

Odnosi v družinah so v različnih časih in v različnih krajih različni. Na črte napiši eno od značilnosti demokratičnih in eno od značilnosti avtoritarnih odnosov v družini.

a) Značilnost demokratičnih odnosov v družini: \_\_\_\_\_

---

b) Značilnost avtoritarnih odnosov v družini: \_\_\_\_\_

---

	2
--	---

**5. naloga**

Preberi besedilo in reši nalogo.

Vida je stara 16 let in želi prvič zvečer v diskoteko. Mama ji ne dovoli in se o tem noče več pogovarjati. Vidi ukaže, naj gre v svojo sobo. Vida noče ubogati.

(Vir: Milena Fekonja.)

Napiši rešitev opisanega spora, ki bi bila lahko sprejemljiva za obe udeleženki.

*Odgovor napiši na črto.*

---

	1
--	---

**6. naloga**

Preberi besedilo in reši nalogo.

Roka mamina prijateljica ob obiskih pogosto objema in se ga dotika. Čeprav je pokazal, da mu je ob tem neprijetno, mamina prijateljica ne odneha.

(Vir: Milena Fekonja.)

Kako mora v opisanem primeru Rok ravnati?

*Odgovor napiši na črto.*

---

	1
--	---

## VZORNIKI IN AVTORITETE

### 7. naloga

- a) Uradna avtoriteta lahko izreka ukrepe. Navedi eno od uradnih avtoritet.

*Odgovor napiši na črto.*

---

- b) Pojasni razliko med uradno in neuradno avtoriteto.

*Odgovor napiši na črti.*

---

---

	2
--	---

### 8. naloga

- a) Preberi besedilo in odgovori na vprašanje.

Sodišče v New Yorku je obravnavalo nemškega zdravnika, ki je brez dovoljenja za zdravljenje pomagal hudo bolnemu dečku. Deček bi brez njegove pomoči umrl. Zdravnik se je zavedal, da mu sodnik lahko za vedno prepove opravljanje zdravniškega poklica v ZDA in s tem onemogoči življenje v novi domovini.

(Vir: Ana Hrovat.)

Med katerima dvema vrstama pravil se je moral odločiti zdravnik?

*Odgovor napiši na črto.*

---

- b) Kako imenujemo ljudi, ki se iz pravičnih nagibov uprejo avtoriteti?

*Obkroži črko pred pravilnim odgovorom.*

- A Prestopniki.
- B Uporniki.
- C Nasilneži.

	2
--	---

## SPORAZUMEVANJE IN ODLOČANJE V SKUPNOSTI

### 9. naloga

Na sporazumevanje ljudi v skupini velikokrat vplivajo predstave, ki jih imajo ljudje o soljudeh. Kako imenujemo odklonilni odnos do koga, ki ne temelji na osebni izkušnji?

*Obkroži črko pred pravilnim odgovorom.*

- A Predsodek.
- B Nesporazum.
- C Podcenjevanje.

	1
--	---

### 10. naloga

Preberi besedilo in reši nalogo.

Razprava je potekala tako, da je eden od udeležencev vsem predlogom glasno in neargumentirano ugovarjal in razpravljalcem segal v besedo. Predsednik, ki je vodil sestanek, ni reagiral.

(Vir: Rado Kostrevc.)

- a) Kakšna je razprava v opisanem primeru?

*Odgovor napiši na črto.*

---

- b) Kako bi moral reagirati predsednik?

*Odgovor napiši na črto.*

---

	2
--	---

## MEDIJI IN INFORMACIJE

### 11. naloga

Preberi besedilo in reši nalogo.

Novogoriški policisti bodo zaradi suma velike tatvine in poškodovanja tuje stvari ovadili dva mladoletnika iz okolice Nove Gorice. Ugotovili so, da sta se fanta z mopedom pripeljala v bližino Mercatorjeve trgovine v Braniku, nato pa sta vlomila in si v nakupovalni voziček naložila več stvari. Takrat sta ju presenetila varnostnika.

(Vir: Delo, 12. novembra 2008.)

Novinarji morajo pri svojem delu upoštevati nekatera moralna pravila (novinarsko etiko). Na črti napiši dve pravili, ki ju je novinar pri pisanju zgoraj navedenega besedila upošteval.

Pravilo 1: \_\_\_\_\_

Pravilo 2: \_\_\_\_\_

	2
--	---

### 12. naloga

Mediji niso le vir novic, znanja in razvedrila. Posredujejo nam tudi tržne oglase. Oglej si primer spodaj in reši nalogo.



Aromatični oblikovalni koncentrat za telo je visokokonzentrirana oblikovalna in shujševalna krema z delovanjem proti staranju, ki se učinkovito spopada s celulitom, znaki staranja in povešanjem kože. Edinstvena tekstura, ki v popolnosti izkorišča masažne tehnike in aromakološki vonj, spodbuja hujšanje in zmanjševanje maščobnih oblog.

(Vir: Revija Lepa in zdrava, april 2008.)

S čim prikazani oglas prepričuje v nakup izdelka?

*Odgovor napiši na črto.*

\_\_\_\_\_

	1
--	---



**GENERACIJE IN KULTURE – MEDSEBOJNO RAZUMEVANJE****13. naloga**

Dandanes mlajše in starejše generacije praviloma živijo v ločenih gospodinjstvih. Kljub temu so generacije povezane. Na črto napiši enega od načinov povezovanja med njimi.

---

	1
--	---

**14. naloga**

Ob vsakem prehodu iz enega življenjskega obdobja v drugo posameznik sprejme nove družbene vloge skupaj s pravicami in dolžnostmi.

a) Na črto napiši eno pravico posameznika, ki si jo pridobi s polnoletnostjo.

---

b) Utemelji, zakaj nekatere pravice pridobimo šele s polnoletnostjo.

*Odgovor napiši na črto.*

---

	2
--	---

## UREJANJE SKUPNIH ZADEV IN VPRAŠANJA DEMOKRACIJE

### 15. naloga

Demokracija je način, kako država ureja skupne zadeve. Nasproten demokraciji je totalitarizem. Katere značilnosti opredeljujejo demokracijo in katere totalitarizem?

Na črto pred trditvijo napiši črko D, če meniš, da trditev opredeljuje demokracijo, ali črko T, če meniš, da trditev opredeljuje totalitarizem.

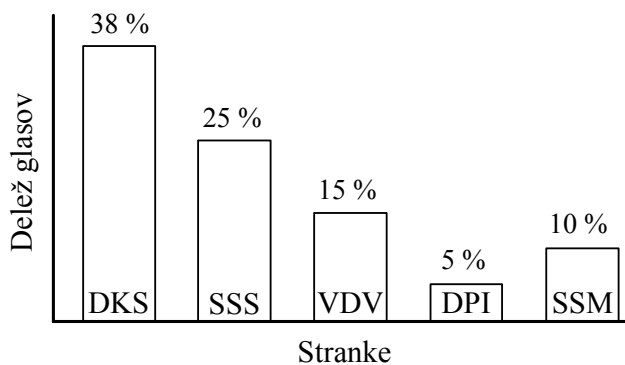
- a) \_\_\_\_\_ Na volitvah praviloma sodeluje samo ena politična stranka.
- b) \_\_\_\_\_ Na volitvah se uveljavljajo ženske kvote.

	2
--	---

### 16. naloga

Oglej si graf 1, ki prikazuje rezultate parlamentarnih volitev, in reši nalogo.

Graf 1



(Vir: Rado Kostevc.)

Zakaj je stranka s kratico DKS po parlamentarnih volitvah dobila možnost, da sestavi vlado?

Odgovor napiši na črto.

	1
--	---

**17. naloga**

Preberi besedilo in reši nalogo.

## Pogojna kazen za stikanje po tuji pošiljki

*Po mnenju sodnikov je voznik kombija, ki je prevažal pošiljke, odprl paket in iz njega vzel mobilni telefon*

LJUBLJANA – Čeprav je 30-letni Simon Požek zatrjeval, da ga ni premamila tuja lastnina, so okrožni sodniki prepričani, da je prav on neupravičeno odprl pošiljko, ki mu je bila zaupana, in iz nje vzel mobitel. Za kršitev tajnosti občil in zatajitev so mu prisodili šestmesečno pogojno kazen. Določili so še, da v dveletni preizkusni dobi ne bo smel priti navzkriž z zakonom, sicer se bo znašel za rešetkami.

(Vir: Delo, 15. november 2008.)

Ob uporabi besedila navedi dve nalogi, ki ju imajo sodišča v pravni državi.

*Odgovor napiši na črti.*

Naloga 1: \_\_\_\_\_

Naloga 2: \_\_\_\_\_

	2
--	---

**18. naloga**

Pojasni, zakaj o demokraciji govorimo takrat, ko se za oblast na volitvah poteguje več različnih političnih strank.

*Odgovor napiši na črto.*

---

	1
--	---

## VERSTVA IN VEROVANJA, KRŠČANSTVO

### 19. naloga

a) Katero od spodaj naštetih verstev je svetovno?

*Obkroži črko pred pravilnim odgovorom.*

- A Rastafarianizem.
- B Krščanska verska skupnost Jehovovih prič.
- C Budizem.

b) Na sliki 3 je verski objekt islamske veroizpovedi, v katerem potekajo verski obredi in se srečujejo verniki.

*Na črto pod sliko 3 napiši ime verskega objekta.*

Slika 3



(Vir: [http://re-xs.ucsm.ac.uk/.](http://re-xs.ucsm.ac.uk/))

c) Ali islamski verski objekt obstaja tudi v Sloveniji?

*Odgovor napiši na črto.*

---

	3
--	---

### 20. naloga

Utemelji, zakaj je velika noč po krščanskem izročilu večji praznik kakor božič.

*Odgovor napiši na črto.*

---

	1
--	---

**POKLICI IN DELO****21. naloga**

a) Delovno razmerje se sklene s podpisom pogodbe o zaposlitvi.

*Obkroži črko pred trditvijo, ki nam pove, med kom se sklene pogodba o zaposlitvi.*

- A Med učiteljem in učencem.
- B Med sodnikom in odvetnikom.
- C Med delodajalcem in delojemalcem.

b) Utemelji, zakaj je ob sklenitvi delovnega razmerja treba podpisati pogodbo o zaposlitvi.

*Odgovor napiši na črti.*

---

---

	2
--	---

**22. naloga**

Preberi besedilo in reši nalogo.

V jeseni 2004 je v Sloveniji po uradnih podatkih primanjkovalo 750 zdravnikov. V istem času so odpustili na stotine delavcev in delavk predvsem v usnjarsko-tekstilni industriji.

(Vir: Pavla Karba.)

Analiziraj podatke.

a) Na črto napiši poklic, za katerega je bilo leta 2004 več delovnih mest kakor zainteresiranih delavcev.

---

b) Na črto napiši en razlog za višek delovnih mest v družbi.

---

	2
--	---

**OBRNI LIST.**

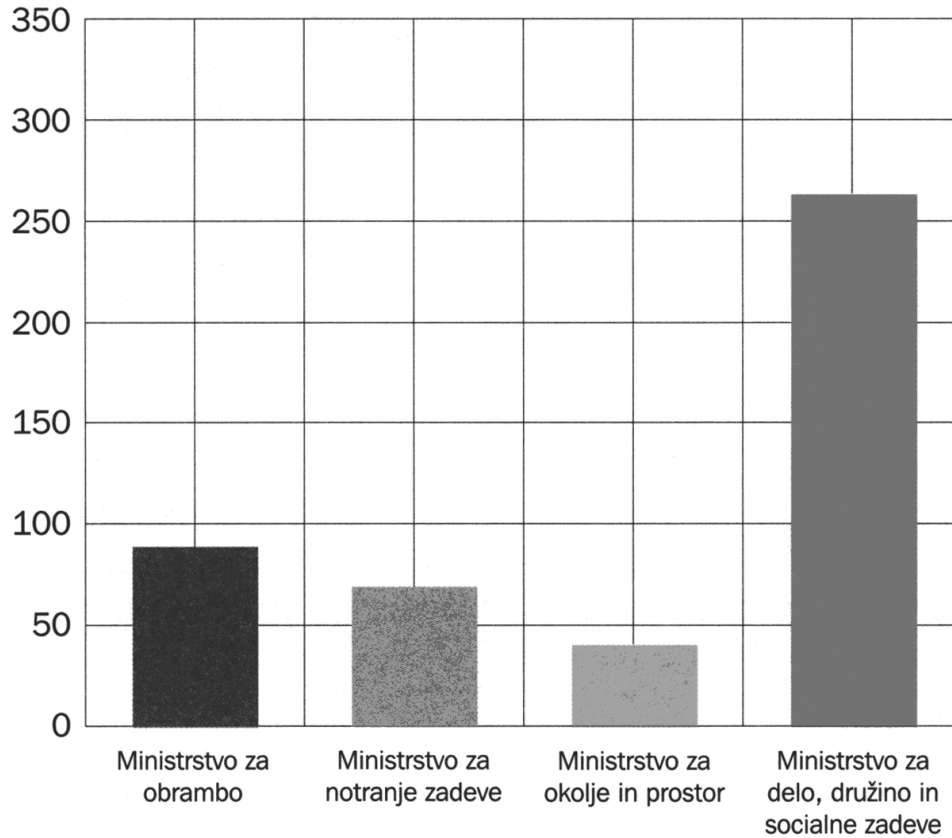
## DRUŽBA PRIHODNOSTI

### 23. naloga

Oglej si graf 2 in ugotovi, kako je bil razdeljen denar iz državnega proračuna.

Graf 2

(v milijardah)



(Vir: J. Justin, V. Potočnik, M. Šimenc, D. Štrajn, M. Župančič, I. G. Žagar, Državlјanska vzgoja in etika, Delovni zvezek za 8. razred, i2, Ljubljana 1999.)

a) Katero ministrstvo je dobilo najmanj denarja?

*Odgovor napiši na črto.*

---

b) Utemelji, zakaj je Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve dobilo največ denarja.

*Odgovor napiši na črto.*

---

**24. naloga**

a) Nekatere odpadke lahko ponovno predelamo.

*Med navedenimi pojmi obkroži črko pred tistim, ki pomeni predelavo odpadkov v koristne snovi.*

- A Destilacija.
- B Reciklaža.
- C Regulacija.
- D Melioracija.

b) Na črto napiši način, kako lahko varčujemo s pitno vodo.

\_\_\_\_\_

	2
--	---

**SKUPAJ TOČK:**

	40
--	----

PRAZNA STRAN